
LA PROMOCIÓ DE LA LECTURA A CATALUNYA (2008-2009)

Teresa Mañà
mana@ub.edu
Universitat de Barcelona

Lluís Agustí
agusti@ub.edu
Universitat de Barcelona

M. Teresa Barrios
mbarrios@ub.edu
Universitat de Barcelona

Núria Ventura
venturabn@diba.cat
*Gerència de Serveis de Biblioteques
de la Diputació de Barcelona*

Anna Villarroya
annavillarroya@ub.edu
Universitat de Barcelona

RESUM

D'un temps ençà, la preocupació pels baixos índexs lectors de la població juntament amb els lamentables resultats de les proves PISA de comprensió lectora entre els escolars, han portat les administracions i organismes que en depenen, com biblioteques i escoles, a augmentar els esforços en el camp de la promoció lectora. La revisió d'aquest àmbit s'articula en tres blocs: en el primer, es fa balanç de les accions més significatives dutes a terme els anys 2008 i 2009 des del govern autonòmic i dels governs municipals, les activitats de promoció lectora que s'han dut a terme a les biblioteques públiques i les iniciatives dutes a terme des de les biblioteques escolars arran de la posta en marxa del Punteu i de l'elaboració de plans de lectura de centre. En un segon bloc, es recullen les iniciatives a l'entorn de la recerca i la formació, molt menors en quantitat. I en el tercer bloc, s'inclou una bibliografia seleccionada de tot tipus de documents —llibres, articles de revistes, actes de congressos i llocs web— sobre la promoció de la lectura publicats durant els anys 2008 i 2009, de la qual se'n comenten alguns títols.

Els enllaços d'aquest article han estat revisats el dia 02/08/2010.

1 ESTAT DE LA QÜESTIÓ

1.1 PLANS INSTITUCIONALS: LA PROMOCIÓ DE LA LECTURA DES DEL GOVERN I ELS MUNICIPIS

Pla de Lectura 2008-2011

L'acció més destacable en l'àmbit de la promoció de la lectura en aquest període dels anys 2008 i 2009 ha estat, sens dubte, la campanya institucional engegada pel Departament de Cultura i Mitjans de comunicació de la Generalitat de Catalunya, sota el lema "Llegir ens fa Lliures".

Enmig de l'eufòria de la Fira de Frankfurt (octubre 2007) el conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Joan Manuel Tresserras, va anunciar la posta en marxa d'un Pla de Foment de la Lectura per al període 2008-2011 amb una inversió prevista de vuit milions d'euros. El Pla es va posar en marxa a l'abril del 2008, dins de les celebracions de Sant Jordi, "amb la voluntat de donar continuïtat i permanència a les polítiques sobre aquest àmbit". La informació, clara i completa, sobre aquest pla es va fer visible a través de la pàgina web del mateix Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, sota l'epígraf Pla Foment Lectura 2008-2011.¹ A la pàgina s'hi exposa el Pla Estratègic d'Actuació (anàlisi de la situació, objectius, eixos estratègics, indicadors i les accions a dur a terme en la primera fase d'un any de durada, entre Sant Jordi 2008 i Sant Jordi 2009).

El Pla té com objectiu primordial "millorar l'hàbit i la competència lectora entre la població. De forma paral·lela, el Pla posa l'accent específic en la promoció de la lectura en llengua catalana, amb el convenciment que la lectura és una eina de progrés nacional i cohesió social" i té previst actuar en quatre línies de treball:

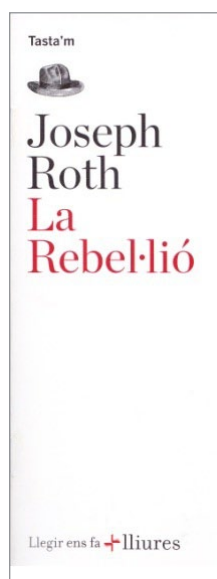
- 1. Treball amb el públic en general:** accions en entorns habituals de lectura (biblioteques, escoles, universitats, etc.) amb la finalitat d'incrementar els índexs de lectura i la competència lectora.
- 2. Treball en entorns lectors:** accions massives destinades a incrementar els índexs de lectura i a captar nous lectors.

3. Estratègies específiques de comunicació i difusió: Llegir ens fa + grans: accions encaminades al reforçament d'elements estructurals del Pla de Foment de la Lectura, com formació de prescriptors, bancs de dades de bones pràctiques i altres ítems de referència per al desenvolupament del Pla.

4. Creació de recursos i eines per al foment de la lectura: accions de difusió dels missatges essencials del Pla de Foment de la Lectura: beneficis que es deriven de l'adquisició de l'hàbit lector i la lectura com a factor generador de progrés nacional i cohesió social.

En cadascuna d'aquestes línies, el Pla descriu diverses accions, fins un total de dotze. En cada una d'elles exposa els objectius, enumera les entitats implicades, fixa l'aportació econòmica del Departament i l'indicador desitjable d'aconseguir. En el sentit de planificació, la posta en escena és ben correcta, tot i que la informació que ens faciliten a través de la pàgina web només informa de la Fase 1. El total destinat a la dotzena d'accions que s'anuncien en el període 2008-2011 és d'uns sis milions d'euros, la meitat dels quals destinats a la campanya per a fomentar la lectura de publicacions periòdiques entre el jovent.

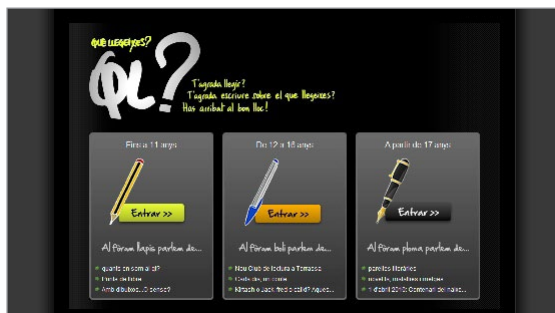
Les accions amb més impacte en aquesta primera fase han estat aquelles que es vehiculaven a través dels mitjans, sobretot la televisió (amb la Setmana de TV3 realitzada del 26 de maig a l'1 de juny de 2008) juntament amb altres que destaquem a continuació:

- **Tasta'm.** Ha estat potser una de les accions de més abast pel que fa al públic destinatari. Aquest programa consistia en la publicació del primer capítol d'una novetat editorial en diversos gèneres i de diferents editorials i que es repartia en els transports públics de Catalunya i, en menor nombre, les Balears. Des del mes de novembre passat (2009), en el marc del programa Tasta'm, s'han distribuït 175.000 opuscles setmanals on es presentaven 24 títols de narrativa, poesia o literatura juvenil.

- **Subscripcions per als joves.** Es tracta d'ofrir subscripcions gratuïtes als joves de 18 anys a diaris i revistes amb el doble objectiu de facilitar als joves l'accés a publicacions periòdiques i, alhora, promocionar les capçaleres de publicacions menys conegudes. L'any 2008 van ser 13.097 joves, el 20% del total, els que es van acollir al programa i al 2009 ho han sol·licitat 10.383 joves catalans, dels 67.969 nascuts el 1991 (el 15% del total). Els joves podien triar entre més de 70 publicacions periòdiques d'informació general, culturals, científiques i esportives, en català o castellà.
- **Lletres al camp.** La iniciativa més curiosa la trobem en la difusió en el Camp Nou d'un opuscle amb una selecció d'onze textos literaris en la celebració del partit més proper a la diada de Sant Jordi del 2009. Aquest acte és organitzat conjuntament amb la Institució de les Lletres Catalanes des de l'any 2005.
- **Què llegeixes? Què llegeixes?** és un fòrum virtual sobre llibres adreçat a lectors de totes les edats produït per la Institució de les Lletres Catalanes del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya. La idea va sorgir a partir d'una primera experiència durant el 2005, Any del Llibre i la Lectura, quan es va posar en marxa *Què llegeixes? Connecta't als llibres*, un joc sobre llibres a Internet que va durar tres mesos. El nou fòrum, iniciat per Sant Jordi 2008 dins del Pla de Lectura, basat en la mateixa premissa d'intercanviar opinions sobre lectures, en aquesta nova edició s'ha ampliat amb més possibilitats: agenda per informar d'actes, fòrums per comentar lectures, informació de premis, concursos, espai per preguntar. L'espai es divideix en tres fòrums segons les edats dels participants:
 - Fòrum *Ploma* pels adults (a partir de 17 anys).
 - Fòrum *Boli* pels joves (de 12 a 16 anys).
 - Fòrum *Llapis* pels més petits (fins a 11 anys).
 En l'actualitat (juny 2010) compta amb 7.460 inscrits.
- **Formació de professionals.** A l'octubre del 2009 s'iniciava la primera edició del postgrau en Mediació Cultural per al Foment de la Lectura. El curs, de modalitat semipresencial amb un límit de 30 places, té una durada de 150 hores i forma part de l'oferta formativa de la Universitat de Barcelona. El postgrau pretén formar a professionals d'arreu de Catalunya com a especialistes en el disseny, la implementació i el seguiment de projectes d'intervenció locals per al foment de la lectura.

El 20 de maig de 2009, el Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació anunciava l'ampliació del Pla de Foment de la Lectura, amb una dotzena més d'accions. Aquestes accions, però, només s'han difós en nota de premsa i no s'han incorporat a la pàgina oficial del Pla que, a hores d'ara, inclou només les accions de la primera fase. Els nous programes amplien o reforcen accions ja existents (adaptació del fòrum virtual *Què llegeixes?*² a les necessitats de les escoles i instituts; suport al programa Nascuts per Llegir dirigit als nens i nenes d'entre 0 i 3 anys; elaboració de bibliografies selectives per a escoles) i incorporen jocs i concursos (*Picalletres*, concurs adreçat a l'alumnat de 1r, 2n, 3r i 4rt d'ESO; *Ficcions*, concurs de creació literària en línia; *L'oca de la lectura*, joc escolar adreçat a nens i nenes d'entre 8 i 12 anys)

Una de les novetats d'aquesta segona fase ha estat la creació del portal *Cataclit*, un espai virtual interactiu que dona accés als recursos i serveis de les biblioteques públiques de Catalunya (<<http://cataclit.cultura.gencat.cat/>>). Es tracta d'un web adreçat als infants a partir dels 3 anys que vol ser també útil per als pares i mares, els responsables infantils de les biblioteques

i els educadors en general. El portal permet l'accés al catàleg de les biblioteques (en el cas que la consulta es vulgui fer d'una biblioteca de la província de Barcelona s'enllaça automàticament amb la finestra de consulta del *Chilias*, el catàleg infantil de les biblioteques que reben el suport de la Diputació), una sala multimèdia amb els jocs educatius de l'empresa Barcelona Multimèdia, el programa *La meua biblioteca* per organitzar la biblioteca personal i un darrer apartat titulat *Què fem* on s'informa de les activitats que es fan a les biblioteques. Des de la pàgina inicial es pot accedir a la pàgina *Què llegeixes?*, el fòrum virtual comentat més amunt.

També s'han distribuït 900.000 exemplars de la *Guia pràctica per a fer fills lectors*, dels quals 810.000 s'han repartit a través dels diaris i la resta a les associacions de mares i pares (AMPA) a través del Departament d'Educació. Aquesta guia vol facilitar a pares i mares estratègies útils i pràctiques per fomentar l'hàbit lector en família.

En el seu conjunt, la posta en marxa d'un Pla de Lectura és realment una iniciativa necessària i lloable però, com en tantes altres coses, cal veure quina és la seva continuïtat. De moment hem d'esperar probablement a finals del període, és a dir, a final del 2011 per saber quins han estat els resultats, desitgem que positius, d'aquestes accions.

Pla de Lectura dels municipis

Empesos per la necessitat de millorar els índexs de lectura en les seves poblacions alguns municipis han posat en marxa els seus propis plans de lectura. En són exemple el Pla de Foment de la Lectura del Prat de Llobregat que té per objectiu donar suport a totes les iniciatives de caire cultural i educatiu que les entitats, les persones i les administracions de la ciutat fan per millorar l'hàbit lector. El projecte s'emmarca dins del Pla Educatiu d'Entorn i ha estat elaborat conjuntament amb la Biblioteca Antoni Martin i les responsables del Grup de Biblioteques Escolars del Prat. Se'n pot trobar tota la informació a <<http://pladelecturadelprat.blogspot.com/>>.

En la mateixa línia, Cornellà i Castelldefels presentaven l'any 2008 i l'any 2009, respectivament, els seus plans de lectura amb objectius similars. Es pot trobar la informació a:

- Castelldefels: <<http://www.castelldefels.org/es/hemeroteca.asp?IdArea=4&id=3247>>
- Cornellà, Ciutat de la Lectura: <http://nou.cornellaweb.com/files/contenidos/Ciutat_Lectura/Document%20Ciutat%20de%20Lectura%20Desembre%202008.pdf>

En tots dos casos es tracta de projectes ben orientats, presentats i dissenyats que només ens plantegen el dubte de la continuïtat i dels resultats.

Una altra de les iniciatives de promoció lectora amb la participació de tota la comunitat, és el Programa Municipi Lector impulsat pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil. El primer municipi en adherir-s'hi fou El Bruc, que inicià les activitats els 2006-2007, al qual van seguir al 2008, Mollerussa i Almenar. Per a més informació: <<http://www.clijcat.cat/municipi/MunicipiLector.php>>

1.2 LA PROMOCIÓ DE LA LECTURA DES DE LES BIBLIOTEQUES PÚBLIQUES

Les biblioteques públiques catalanes realitzen de manera continuada una política d'activitats de foment de la lectura que les ha convertides en una referència cultural dins de cada municipi. Aquestes activitats tenen com objectiu primer impulsar un major ús del fons documental de les biblioteques però, alhora, també serveixen per ampliar l'oferta cultural del municipi i, en conseqüència, fer les biblioteques més visibles per a la població. En aquest sentit, l'any 2008, les 333 biblioteques públiques i bibliobusos que hi havia a Catalunya van rebre un total de 21.823.319 visites, és a dir, un 11,24% més que el 2007, i van dur a terme més de 30.000 activitats de foment de la lectura.

Activitats: nombre de sessions realitzades

Tipus d'activitat	2008	2007
Visites escolars	7.728	7.384
Altres visites organitzades	1.570	1.430
Hores del conte	5.177	5.078
Exposicions	3.396	3.415
Cursos i tallers	5.001	4.328
Clubs de lectura	3.677	3.093
Audicions, concerts, projeccions i representacions	868	711
Conferències i presentacions	2.056	1.993
Altres activitats	3.050	2.949
Total	32.523	30.831

Font: Subdirecció General de Biblioteques del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Cada biblioteca, d'acord amb el seu ajuntament, programa aquelles activitats que considera més adequades a la seva tipologia d'usuaris, a la realitat social i cultural del lloc on es troba i també, segons els objectius i la política cultural municipal, tenint en compte els diferents agents que actuen en aquell territori i amb els quals és molt important establir col·laboracions per tal de no duplicar esforços o entrar en competència. Podem dir que en aquests darrers anys es constata una consolidació dels programes estables de foment de la lectura, especialment en les grans ciutats (l'Hospitalet, Sabadell, Terrassa, Vic...) però també en municipis més petits on, si bé la programació no és tan àmplia, es du a terme una acció continuada i eficient en la mesura dels seus recursos.

Es constata un esforç per programar les activitats al llarg de l'any per tal d'establir hàbits d'assistència a les diferents activitats (el dijous hora del conte, el darrer dilluns de mes club de lectura, per exemple) així com per diversificar les activitats segons els diferents públics, portant a terme accions específiques per a cadascun d'ells.

Entre les activitats adreçades a infants cal destacar l'hora del conte que es du a terme a quasi totes les biblioteques, els tallers, les representacions, etc. que tenen sempre una gran afluència de públic. En aquests dos darrers anys s'ha consolidat el programa Nascuts per Llegir, iniciat al 2002, adreçat als nadons i a les seves famílies, que fomenta el contacte dels infants amb els llibres des del primer mes de vida i compta amb el suport d'infermeres, pediatres, famílies i biblioteques. Aquest programa, impulsat pel Col·legi de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya –i que rep el suport del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació dins del Pla de Foment de la Lectura– compta amb 31 municipis de Catalunya adherits al projecte. Se'n pot veure la feina feta al seu web <<http://www.nascutsperllegir.org/>> i a través del seu butlletí electrònic.

Així mateix, s'han consolidat els espais de petits lectors a les seccions infantils de les biblioteques. Aquests espais estan pensats perquè els infants de menys de quatre anys, junt amb els seus pares o cuidadors, trobin un entorn adequat per introduir-se al món del llibre d'una manera agradable i pensada per aquests usos (llibres

de roba o cartró, petits jocs, mobiliari més informal). Els infants també són, preferentment, els destinataris de les campanyes de foment de la lectura promogudes pels bibliobusos que serveixen a les poblacions de menys de 3.000 habitants de la província de Barcelona. Les campanyes són temàtiques i es componen d'un espectacle i una sèrie de materials documentals d'acompanyament que serveixen perquè els professors de les escoles puguin utilitzar-los com a centres d'interès. Els espectacles es duen a terme en teatres o sales municipals i també en el recinte de les escoles i, en alguns casos, a l'aire lliure.

Quant a les activitats adreçades als adults cal destacar les conferències sobre temàtiques diverses (sociologia, salut, educació, gastronomia...) visites d'autors, tallers, lectures literàries, recitals de poesia, concerts, rutes literàries, exposicions entre les múltiples propostes que es duen a terme. Els clubs de lectura són, però, l'activitat que té més demanda: consisteixen en un grup de lectors i lectores que es reuneixen periòdicament per parlar conjuntament d'un llibre que han llegit, el mateix per a tots. Un especialista condueix les sessions en les quals tothom opina i participa.

La biblioteca facilita el préstec dels exemplars del títol seleccionat i en alguns casos, facilita la presència de l'autor o autora. També es reparteix a cada membre un exemplar d'*El bloc del club*,³ un diari de lectura personal per anotar les idees i comentaris suggerits per cada llibre llegit. En els clubs de lectura es llegeixen tot tipus de llibres: novel·les d'actualitat, clàssiques, juvenils... però també existeixen clubs de lectura en anglès, alemany, italià, sobre novel·la negra, còmics, ciència-ficció, o llibres de lectura fàcil per a aquelles persones que no dominen la nostra llengua.

A les biblioteques públiques del nostre territori han tingut especial presència des dels darrers 15 anys, de forma que a finals del 2008 es comptabilitzaven quasi 400 clubs de lectura repartits entre les 333 biblioteques i bibliobusos existents a Catalunya. En concret, a la província de Barcelona, 152 biblioteques acullen clubs de lectura i hi participen 7.300 persones.

El nombre d'activitats programades per les biblioteques ha anat creixent de tal manera, que en algunes biblioteques es realitzen més de 100 i 200 activitats anuals (a

les biblioteques de grans ciutats el nombre encara pot ser més elevat). La programació d'aquestes activitats la realitza cada biblioteca d'acord amb els interessos i prioritats del seu ajuntament, amb els recursos econòmics d'aquest, i amb el suport econòmic de la Diputació de Barcelona a la província de Barcelona, o el suport del Departament de Cultura de la Generalitat.

En el cas de la província de Barcelona, amb la finalitat d'ajudar les biblioteques en la programació d'activitats i al mateix temps facilitar la seva gestió, l'any 2004 es va crear el programa Tot l'Any Lectura al qual poden adherir-se els municipis que tenen biblioteca pública amb conveni amb la Diputació de Barcelona. Aquest programa presenta un catàleg de més de 200 activitats diferents, tant d'àmbit familiar com per a adults: narradors professionals, actors, músics, escriptors i professionals de diferents àmbits que imparteixen conferències o tallers. Cada biblioteca pot escollir les seves activitats per a tot l'any, tenint en compte un barem segons el nombre d'habitants de cada municipi. La gestió d'aquest catàleg la porta a terme una empresa de serveis culturals i les activitats estan subvencionades en part per la Diputació de Barcelona, que assumeix el cost de la gestió i el 40% de l'activitat. L'any 2009 han participat en el programa 75 municipis de la província de Barcelona amb un total de 88 biblioteques.

Amb la mateixa finalitat, a la resta del territori, el Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, a través de la Subdirecció General de Biblioteques, dona suport a les biblioteques per tal que organitzin activitats de foment a la lectura. Dins del Pla de Foment 2008-2011, s'han facilitat subvencions a consells comarcals, ajuntaments de Catalunya i ens que en depenen, per a la programació estable d'accions de promoció de la lectura a les biblioteques públiques de Catalunya.

A la primera convocatòria d'aquestes subvencions (2009) es van presentar 74 municipis, 25 dels quals van ser subvencionats amb quantitats que van oscil·lar entre el 75% i el 50% dels pressupostos. La convocatòria es va limitar als municipis menors de 50.000 habitants i es va establir un premi especial per franges de població (fins a 5.000 hab., de 5.001 a 25.000 hab., i de 25.001 a 50.000 hab.), per tal d'evitar la competència entre municipis de mides molt diferents i afavorir un repartiment econòmic més equilibrat.

1.3 LA PROMOCIÓ DE LA LECTURA DES DE LA BIBLIOTECA ESCOLAR I ELS PLANS DE LECTURA DE CENTRE (PLEC)⁴

L'escola ha estat, juntament amb les biblioteques, la instància bàsica de promoció lectora, ja fos des de l'aula o des de la biblioteca escolar. En aquest apartat no ens detindrem en l'enumeració de les activitats que els docents de tots els nivells duen a terme amb els seus alumnes, de la mateixa manera que no ho hem fet en el cas de les biblioteques. Ens interessa aquí recollir la iniciativa institucional impulsada pel programa de biblioteques escolars Puntedu i que s'inclou en la darrera fase del seu programa de formació. Es tracta del Pla de Lectura de Centre (PLEC) que el curs 2007-2008 comptava ja amb un document per a la seva aplicació: <http://www.xtec.es/innovacio/biblioteques/pdf/documents_formacio/plec/plec.pdf>

El PLEC és un document de centre consensuat que recull els objectius, les metodologies i les estratègies per assegurar l'assoliment per part de l'alumnat de la competència lectora, les competències en l'ús de la informació i l'hàbit de la lectura.

El PLEC pretén ser, segons els autors: "Una carta de navegació que permeti orientar-se vers un punt cardinal on, de forma col·lectiva, tots els membres de la comunitat educativa —educadors, personal no docent, pares i mares, alumnes, biblioteca escolar i biblioteca pública...— hi puguin convergir. Una eina de fàcil ús i aplicable a tot tipus de realitat per encetar, reforçar i millorar els nivells de lectura dels més joves de la nostra societat."

En podem trobar exemples ben diferents, tant pel seu abast com per les propostes d'actuació, com ho demostren aquests tres que citem: :

- Escola Cossetània (Vilanova i la Geltrú): <<http://www.xtec.cat/ceip-cossetania/biblioteca/texts/PLEC.pdf>>
- CEIP Mare de Déu de la Roca (Mont-roig del Camp): <<http://www.xtec.cat/centres/e3001668/PLEC.pdf>>
- IES Sant Josep de Calassanç (Barcelona): <<http://phobos.xtec.net/a8013135/index.php?p=82>>

2 LA RECERCA

Malgrat que la promoció de la lectura és un tema present en tots els àmbits relacionats amb biblioteques, escoles i llibres infantils, la recerca i la formació en aquest camp són escasses i, més, si ens limitem al territori de Catalunya.

2.1 TESIS, ESTUDIS I INFORMES

En aquests dos anys, sense que sigui cap sorpresa, no es té notícia de cap tesi sobre promoció de la lectura específicament però sí d'altres tesis que col·lateralment tracten aquest tema com la de Mireia Manresa que analitza les pràctiques lectores dels adolescents:

- Manresa, M. (2009). *Els hàbits lectors dels adolescents. Efectes de les actuacions escolars en les pràctiques de lectura*. Direcció de Teresa Colomer. Departament de Didàctica de la Llengua, de la Literatura i de les CCSS. UAB.

Aquesta tesi se centra en l'estudi dels hàbits lectors dels adolescents des d'una perspectiva educativa. Es tracta d'un estudi longitudinal que recull i analitza els llibres llegits d'una mostra de 80 adolescents de l'Institut d'Educació Secundària Manuel de Cabanyes de Vilanova i la Geltrú.

La tesi recull els resultats més significatius sobre els estudis realitzats sobre aquesta temàtica en joves i delimita la influència dels hàbits lectors de l'entorn familiar i escolar dels adolescents. Els resultats de l'estudi empíric d'aquest estudi informen sobre la quantitat de llibres que llegeixen els adolescents, la seva tipologia i la manera de valorar-los. Aquest treball destaca els efectes que té el projecte escolar de foment de la lectura en els hàbits lectors.

Pel que fa als estudis i informes cal destacar els següents:

- Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (2008). *Enquesta de consum i pràctiques culturals de Catalunya 2006*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació.

El principal objectiu d'aquesta estadística és conèixer el consum efectiu de productes i serveis de caràcter cultural, les pràctiques actives dels catalans relacionades amb la cultura, les activitats fetes durant el temps lliure i l'equipament cultural disponible a les llars catalanes. Cal assenyalar que l'estadística ofereix també una comparativa amb els hàbits culturals dels catalans cinc anys abans. En l'àmbit concret del llibre, l'estadística ofereix dades sobre el nombre de lectors, el temps de lectura i el perfil socio-econòmic dels lectors de llibres.

- Baró, Mònica; Mañà, Teresa (2009). *Estudi sobre les accions de foment de la lectura a les biblioteques públiques de Catalunya* [en línia]. Barcelona: Direcció General de Cooperació Cultural. Generalitat de Catalunya. <http://www20.gencat.cat/docs/Biblioteques/Tematic/Documents/Arxiu/Activitats/Estudi_foment_lectura.pdf>

L'informe, elaborat durant el període de gener-juny de 2009 per encàrrec de la Subdirecció General de Biblioteques a l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura de la UB, analitza les activitats de promoció lectora de nou biblioteques públiques de Catalunya, representatives per la seva dinàmica, seleccionades per la dimensió i repartides en tot el territori. A partir d'entrevistes als diferents agents implicats, realitza un diagnòstic sobre la tipologia d'activitats i els seus resultats, anàlisi en el qual es posa de manifest la necessitat d'avaluar les accions que duen a terme les biblioteques. L'estudi inclou també una proposta per a l'elaboració d'instruments i indicadors per mesurar els resultats.

- Federación de Gremios de Editores de España (2009). *Informe de hábitos de lectura y compra de libros en 2009*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España.

En aquest estudi s'analitza el comportament dels ciutadans espanyols, a partir de 14 anys, en matèria de lectura i compra de llibres, a més d'altres hàbits culturals i d'oci. L'estudi compta amb dades desagregades per comunitats autònomes, d'aquí que sigui possible l'anàlisi de la situació de Catalunya respecte la resta de l'estat espanyol. Amb la col·laboració de la Dirección General del Libro, Archivos y

Biblioteques del Ministerio de Cultura, l'estudi el realitza Conecta Research & Consulting sota l'encàrrec de la Federació de Gremios de Editores de España.

- Federació de Gremios de Editores de España (2009). *Barómetro de hábitos de lectura y compra de libros. Primer trimestre 2009*. Madrid: Federació de Gremios de Editores de España.

La Federació de Gremios de Editores de España, mitjançant Conecta Research & Consulting i amb el patrocini de la Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas, publica informes de caràcter trimestral sobre les principals magnituds relacionades amb els hàbits lectors i de compra de llibres de la població espanyola, amb dades també per comunitats autònomes.

- Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura (2009). *El Baròmetre de la Comunicació i de la Cultura*.

L'objectiu principal del *Baròmetre*, impulsat per FUNDACC –Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura–, és proporcionar informació valuosa als agents del mercat de la comunicació i la cultura (mitjans i grups de comunicació, agències de mitjans, indústries culturals, empreses i institucions diverses) interessats a definir estratègies comercials i polítiques efectives.

El *Baròmetre* ofereix dades bàsiques sobre consum de llibres (nombre de llibres llegits a l'any, gèneres literaris habituals, procedència i llengua dels llibres). Totes les dades són classificades pels perfils dels consumidors i per territoris, i poden arribar a tenir precisió estadística comarcal. A més, les dades són creuades amb les dades d'audiències (premsa, ràdio, televisió, etc.) i amb les dades de consums culturals (cinema, música, espectacles, etc.).

- Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (2009). "Tipologies de consum i pràctiques culturals a Catalunya 2006", *Estadística, Fulls de Comunicació i Cultura*. Núm. 24 i 25.

Aquests dos documents mostren, per una banda, tipologies de consum i pràctiques culturals de la població de Catalunya i, posteriorment, una tipologia

global o general que aglutina el conjunt d'àmbits sectorials culturals; de l'altra, comparen les tipologies identificades amb les que s'havien obtingut l'any 2001, per tal de detectar les pautes d'evolució de la població catalana en el període 2001-2006.

3 LA FORMACIÓ

Pel que fa a formació, són nombrosos els cursos sobre animació a la lectura que s'oferten a Catalunya però tots ells es troben inclosos en programes de formació per a mestres (com l'oferta del seminari El gust per la lectura, cursos des dels Centres de Recursos i altres dins del programa de l'Escola d'Estiu de l'Associació de Mestres Rosa Sensat) o de biblioteques públiques; en cap cas es tracta de formació específica per a l'animació lectora com els que promou la Fundació Bromera al País Valencià.

Amb caràcter oficial, el 2008-2009 es va iniciar el màster de Biblioteca Escolar i Promoció de la Lectura organitzat conjuntament per la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma i la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona. En aquest màster els alumnes reben formació teòrica i pràctica com a responsables de biblioteques escolars que complementen amb assignatures relacionades amb la literatura infantil i la seva promoció.

En aquesta minsa relació, cal afegir-hi el postgrau en Mediació Cultural per al Foment de la Lectura, esmentat anteriorment com una iniciativa del Pla de Lectura de la Generalitat, del qual encara no se n'han difós els resultats.

4 PUBLICACIONS

En aquest apartat es recullen els treballs més significatius publicats a Catalunya o en català sobre el foment i la promoció de la lectura durant els anys 2008 i 2009. A diferència d'altres àmbits com la recerca i la formació aquest és un camp amb producció abundant.

En la relació que segueix, s'inclouen les anàlisis i reflexions teòriques sobre la necessitat i els beneficis de la lectura entre la població i, tangencialment, l'estat de la qüestió en nombres absoluts i relatius en el nostre país; segueix la documentació programàtica d'institucions públiques i privades que en les seves polítiques culturals s'han compromès en el foment de la lectura, els anomenats "plans de lectura", i com a models d'abast més restringit els plans de lectura de centres d'ensenyament, els PLEC; es revisen les experiències en centres d'ensenyament i biblioteques, les activitats proposades des dels primers anys de vida a l'escola o la biblioteca, i de manera particular els clubs de lectura. En resum, s'inclou tota la producció bibliogràfica que reculli el raonament teòric o l'experiència al voltant de qualsevol acte programat i relatiu al foment de l'hàbit de la lectura de llibres o d'altres suports i formes de lectura, en totes les edats a Catalunya o en català.

No hem considerat en aquesta selecció les bibliografies selectives de llibres i documents (per exemple les bibliografies de qualitat que estan sent elaborades des de la Subdirecció General de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya). Malgrat que puguin ser una forma de promoció de lectura, s'ha pensat que aquests repertoris són eines auxiliars destinades a la millora del desenvolupament de les col·leccions bibliotecàries, però no a la promoció específica de la lectura, per la qual cosa es ressenyen específicament a l'apartat relatiu a les biblioteques escolars.

No s'han inclòs tampoc els aspectes relacionats amb l'alfabetització informacional (ALFIN) que, malgrat la proximitat amb alguns objectius generals de la promoció de la lectura, s'estudien en un altre punt d'aquest anuari.

Els tipus de documents seleccionats són: llocs i portals webs, monografies, articles de periòdics i contribucions a seminaris i congressos, i responen als criteris d'accessibilitat pública. La recollida de referències s'ha realitzat durant els mesos de desembre de 2009 i gener de 2010 i s'adjunta al final del document. A continuació, comentem aquells que hem considerat més rellevants en els diferents àmbits.

4.1 PROMOCIÓ DE LA LECTURA EN GENERAL

En aquest apartat destaquem tres treballs teòrics sobre la promoció de la lectura i la consolidació dels hàbits lectors a principis del segle XXI (Ballester; Ibarra, 2008; Colomer, 2009; Navarro, 2008).

La revista *Primeras Noticias* va publicar el monogràfic *Nuevas lecturas, nuevos lectores*; en l'article que obria el número els professors Josep Ballester i Noelia Ibarra de la Universitat de València emmarquen el discurs teòric sobre els reptes als quals s'enfronta la promoció de la lectura i el desenvolupament del gust per la lectura entre els joves lectors a Espanya a començaments de segle.

Les tecnologies de la informació adquireixen una importància cada cop més rellevant en els hàbits de lectura: "Las modificaciones en los modos de comunicación e información repercuten, evidentemente, en la lectura y los lectores, puesto que se originan nuevos espacios, tiempos y modos de representación". Es consideren les propostes teòriques sobre les noves formes de lectura i els nous lectors a mig camí entre les veus apocalíptiques i optimistes. L'escola té la tasca encomanada per la societat –i el gran repte– de crear lectors en aquest nou paradigma (Ballester; Ibarra, 2008).

Amb un títol prou eloqüent, *L'escola fa o desfà joves lectors*, Teresa Colomer, professora de la Universitat Autònoma de Barcelona, convida al replantejament de la promoció i conseqüent consolidació de la pràctica lectora entre els adolescents i el paper que hi té l'escola en un context tecnològic canviant. A partir d'una sèrie de màximes que es consideren consensuades en els itineraris lectors, les dificultats de la lectura i la pràctica escolar ("si veuen llegir, llegiran", "si no llegeixen fracassen escolarment", "l'escola no ha d'imposar les lectures, el que cal és que llegeixen") l'autora les contrasta una rere l'altre amb la realitat i les dades estadístiques per a determinar al seu entendre quins són els factors decisius en el domini de la lectura (Colomer, 2009).

En la *Revista Catalana de Pedagogia*, la professora de la Universitat de Lleida, Maria Pilar Navarro Rodríguez profunditza en les mateixes línies que Ballester, Ibarra i Colomer. Les institucions i estudis han demostrat els beneficis d'un correcte aprenentatge i ús continuat de la lectura en la formació: major possibilitat d'anàlisi,

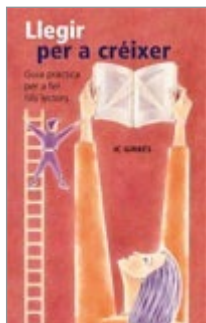
esperit i crític, i possibilitats en el mercat laboral. El desenvolupament d'aquesta competència ha estat delegada històricament en l'escola, actualment però es constata l'existència d'un nombre elevat d'alumnes que esdevenen analfabets funcionals. Navarro convida a les institucions escolars i els ensenyants sobre el sentit de formar lectors (Navarro, 2008).

Com a complement se suggereixen sengles col·laboracions de Roser Ros i de Francesc Garreta, aquesta última inclosa en el monogràfic *La lectura en el segle XXI* publicat per *Aloma*. Per a promoure lectors cal que els propis ensenyants siguin bons lectors; l'educador és també referent per l'alumnat en el desenvolupament del gust per la lectura (Ros, 2008; Garreta, 2008).

4.2 PLANS INSTITUCIONALS I

PORTALS PER A LA PROMOCIÓ DE LA LECTURA

A part del Pla de Foment de la Lectura impulsat pel Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (Generalitat de Catalunya, 2008a) cal fer esment de la tasca realitzada per la Fundació Bromera per al Foment de la Lectura (Ballester; Bou, 2009; Broseta, 2008; Girbès, 2008; Gisbert, 2009). La Fundació Bromera té la seu a Alzira i "és una entitat de caràcter cultural i sense ànim de lucre que té com a finalitat principal el foment de la lectura, especialment la literària i formativa, entre tots els sectors de la societat en general, però amb una atenció específica cap a la població infantil i juvenil i el món de la cultura i de l'ensenyament." S'hi pot trobar més informació en l'article que hi dedica Eduard Peris (2009).

A través del portal i en lliure accés trobem força material d'utilitat i informació ampliada de llibres publicats com ara *Llegir per créixer: guia pràctica per a fer fills lectors* de Joan Carles Girbès (2008). Aquesta obra és un veritable manual senzill i accessible del perquè llegir i la importància de la lectura en l'educació, estratègies útils de com transmetre el gust per la lectura en la família, dona consells simples i útils a pares i mares per a enfortir-ne l'interès així com consells per a seleccionar llibres. La Fundació Bromera també ha publicat *El contador d'històries* i *La xiqueta de les històries* de Teresa Broseta i Francesc Gisbert respec-

tivament, que són obres pensades per a la difusió de la celebració el 2 d'abril Dia del llibre infantil i juvenil.

Sobre la promoció de la lectura des de les biblioteques destaquem dos documents (Carbonell; Peix, 2009; Castellet; Morales; Portell, 2008):

A Deu anys de formació i d'animació lectora: biblioteques públiques i escolars de Vilanova i la Geltrú, Margarida Carbonell i Susana Peix, bibliotecàries de les biblioteques municipals de Vilanova i la Geltrú expliquen i difonen el treball fet pel Pla d'Animació a la Lectura iniciat per l'Ajuntament l'any 1998. Una dècada d'activitats programades des de les biblioteques públiques i en els centres d'ensenyament primari de la ciutat. Es destaca la importància del resultat del Pla com a element clau en la formació dels alumnes i en els èxits acadèmics.

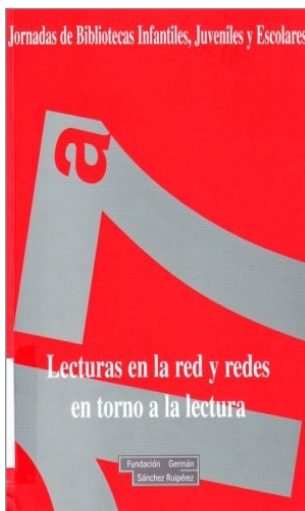
A Municipi Lector: un programa nuevo y diferente de motivación a la lectura Roser Castellet, Joaquim Morales i Joan Portell expliquen com van començar l'any 2005, a El Bruc, el projecte Municipi Lector. Supervisat pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil, es tracta que les famílies, els centres d'ensenyament, la biblioteca i l'administració local s'impliquin en la promoció de la lectura a la població en tots els àmbits.

4.3 PROMOCIÓ DES DE LA BIBLIOTECA PÚBLICA

El canvi de paradigma entre la biblioteca tradicional i la biblioteca 2.0 és una realitat que cal assumir i a la qual les biblioteques responen de moltes i diverses formes, les conferències d'autors, la lectura en públic i en veu alta de narracions o poemes, el fet de compartir amb d'altres l'experiència lectora en clubs de lectura, tertúlies o cafès literaris, fins a l'ús de les noves tecnologies com ara els blogs i les xarxes socials.

A més de les descripcions dels programes i campanyes de promoció lectora de les biblioteques, com per exemple Nascuts per Llegir, hi ha un element nou que emergeix en els treballs publicats sobre les activitats de promoció de la lectura: la necessitat d'avaluar l'impacte d'aquestes activitats d'una forma més precisa i metodològica que vagi més enllà de la bondat del propòsit i de les estadístiques d'assistència. Dues són les aportacions que destacarem (Baró; Mañà, 2009; Lozano, 2009b).

Les professores universitàries Mònica Baró i Teresa Mañà elaboren un informe, esmentat anteriorment, sobre l'estudi de les accions de foment de la lectura a les biblioteques públiques de Catalunya, que es troba disponible lliurement a Internet. En aquest estudi s'analitza el que s'està fent des de diversos punts de vista i es detecta i es posa en evidència la necessitat d'analitzar públics, definir objectius i estratègies i, punt important, trobar una metodologia sobre l'avaluació dels programes i les activitats: "Fora bo que les accions de promoció a la lectura es plantegessin dissenyades a partir d'un diagnòstic de la realitat, amb uns objectius determinats i unes accions planificades i avaluades. D'aquesta manera es podrien mesurar els resultats en la realització de les múltiples actuacions que s'organitzen en termes d'eficàcia i eficiència, a partir de les inversions econòmiques, del temps i dels esforços que els bibliotecaris dediquen a les activitats. Ara mateix, les activitats de promoció de la lectura tenen una valoració incerta ja que, en la majoria de casos, es desconeix quina és la seva contribució real en el desenvolupament dels hàbits de lectura del públic a qui van dirigides." (Baró; Mañà, 2009).

Roser Lozano reflexiona sobre la responsabilitat de la biblioteca en el foment de la lectura i exposa una sèrie de noves eines 2.0 que poden i han ser d'ajuda per a l'eficiència que defineix com a "planificació versus activismo errático". Per a l'exemplificació del que proposa enumera i descriu breument algunes accions de promoció en què

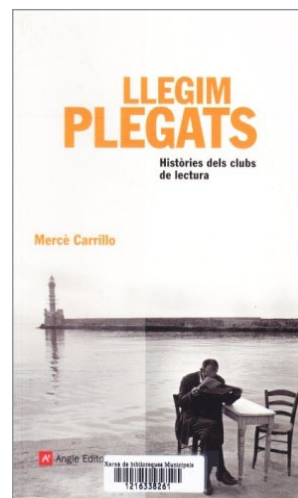
col·labora la Biblioteca Pública de Tarragona (Lozano, 2009b).

En el monogràfic *¿Nuevas lecturas, nuevos lectores?* publicat per la revista *Primeras Noticias*, Mercè Escardó planteja que si les biblioteques tenen la necessitat d'agombolar (això és "tenir especial cura de...") els nens cap a la lectura han de comptar amb l'entorn familiar, i descriu totes les activitats realitzades en els últims 25 anys de feina de la Biblioteca Infantil i Juvenil Can Butjosa de Parets del Vallès (Escardó, 2008).

Anabel Sáiz, col·laboradora de la revista *CLIJ*, des de la seva experiència com a mare i usuària, descriu el projecte *Nascuts per Llegir* en el qual els pares i mares reben les indicacions i els consells des de la biblioteca de com poden fomentar el gust per la lectura en els seus fills des de ben petits, des dels primers mesos (Sáiz, 2009).

A la bibliografia final s'inclouen d'altres projectes i experiències interessants (Varona; Gómez, 2009), en especial les dels clubs de lectura. Els clubs de lectura a Catalunya han esdevingut una realitat ben present en els últims deu anys, una xarxa espessa i atapeïda de clubs de tota mena i amb un nombre alt d'especialitzacions són presents en bona part de la geografia del país. Fruit d'aquestes experiències recents no són pocs els actors que treballen en aquest terreny (coordinadors de clubs, bibliotecaris i mestres) que contenen i valoren les seves experiències (Carrillo, 2008; Ventura, 2009; Calvo; Gorchs; Martí; Ribas, 2009a i 2009b).

Mercè Carrillo a *Llegim plegats: històries dels clubs de lectura* proposa una sèrie de reflexions útils al voltant dels

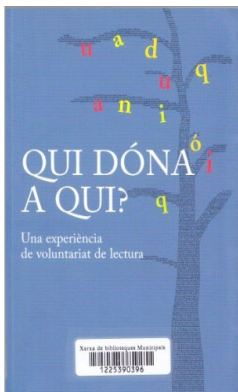
punts que cal tenir en compte en el moment d'engegar, mantenir i reeixir un club de lectura (possibles llocs de trobada, nombre ideal de participants, temps a dedicar a cada obra, títols possibles, etc.). Les propostes estan il·lustrades amb anècdotes reals, fruits de l'experiència personal de l'autora. Carrillo ha esdevingut els últims anys l'especialista en dinamització de tota mena de clubs de lectura en l'àrea de Barcelona (Carrillo, 2008).

A l'obra citada, caldria afegir-ne una de més breu en les dimensions però certament no menys interessant en el contingut, l'article de la bibliotecària Laia Ventura, *Clubs de lectura infantils i juvenils: una manera d'estirar el fil per conèixer un bon llibre i compartir-lo*. Ventura proposa una sèrie d'idees bàsiques per a crear clubs de lectura especialitzats, els de literatura infantil i juvenil, a través de les diverses experiències i exemples del país. S'inclouen enllaços i contactes (Ventura, 2009).

Les bibliotecàries Nati Calvo, Glòria Gorchs i Yolanda Martí, conjuntament amb l'educadora Aurora Ribas, es refereixen a una experiència concreta de clubs de lectura: el Club de Lectura de Pares i Mares Novells, iniciat en el marc de Nascuts per Llegir des de les biblioteques Lola Anglada i Xavier Benguerel de Barcelona. El club té com a objectiu posar a l'abast dels pares i mares una bona selecció de literatura infantil que faci que el llibre sigui font de plaer per als infants i ocupi un lloc important en la seva vida quotidiana (Calvo; Gorchs; Martí; Ribas, 2009a i 2009b).

Tanquem aquestes referències sobre els clubs de lectura fent esment de l'article més breu i de to elegíac, la petita prosa poètica que Jaume Cella dedica al seu propi club de lectura: "Acabem la sessió i tornarem cap a casa més rics en tot. Més rics en aquella saviesa que dona saber-te humà entre humans. I amb ganes de millorar." (Cela, 2008a).

Paral·lelament a la creació dels clubs de lectura, encara que de menor extensió i visibilitat, han aparegut des de les biblioteques públiques una sèrie de projectes de coordinació de voluntaris que es dediquen a la promoció de la lectura entre persones que per raons d'edat o de salut tenen dificultats motrius o lectores.

Destaca durant el període analitzat l'obra col·lectiva *Qui dona a qui?* una experiència de voluntariat de lectura, realitzada per una colla de voluntaris que fan préstec i lectura a domicili al redós de la Biblioteca Clarà de Barcelona. Aquest grup de persones descriuen les seves experiències i reflexions sobre aquest gest solidari de recorregut llarg (*Qui dona a qui*, 2008).

4.4 PROMOCIÓ DE LA LECTURA DES DE L'ESCOLA

La biblioteca escolar es reconeix com un lloc privilegiat per a la consecució dels objectius de qualsevol promoció de la lectura a llarg termini. Malgrat que la biblioteca escolar catalana pateix, per falta de mitjans humans i de recursos de tota mena, un grau de prostració endèmic és de notar els esforços i els resultats aconseguits en molts centres a partir del treball fet en col·laboració

entre mestres, professors i bibliotecaris, i el fet que hi hagi una bibliografia més nombrosa que la que es fa des de la biblioteca pública (Baró, 2008; Laplana; Bastida; 2008; Burgués; 2009).

Mònica Baró proposa una reflexió al voltant de la biblioteca escolar en el monogràfic *Les biblioteques escolars i la lectura a Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura*. D'aquest monogràfic ens caldrà esmentar encara alguna contribució més. En l'article, Baró fa un repàs als plans de foment de la lectura dels centres d'ensenyament que han estat endegats per les administracions públiques des de i amb les biblioteques escolars, sorgits a causa dels baixos resultats en els índexs de lectura del país (Baró, 2008).

En el mateix monogràfic sobre biblioteques escolars, té interès també l'article de Mercè Laplana i Dolors Bastida, bibliotecària i mestra del Costa i Llobera de Barcelona, on presenten el paper cabdal de la biblioteca:

"La biblioteca de l'escola és un centre de foment de la lectura i, alhora, constitueix un espai d'aprenentatge. Crear el gust per la lectura i aprendre a tractar la informació és, per als centres docents, un objectiu pedagògic cabdal." (Laplana; Bastida; 2008).

Ramon Burgués, regidor d'Educació de l'Ajuntament de Sabadell, publica *Les biblioteques escolars: la visió municipal*, una declaració dels principis fundacionals de les biblioteques escolars:

"Fomentar l'interès per la lectura entre els nens i les nenes, ser capaços de transmetre'ls la importància que té per a la seva formació l'apropament als llibres, no només des de la seva vessant acadèmica, sinó també per totes les sensacions i emocions que els llibres els poden aportar, són, sens dubte, reptes que totes les administracions que estem vinculades amb el món educatiu compartim amb el professorat." (Burgués, 2009)

Des del programa Puntedu del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, els centres d'ensenyament disposen del Pla de Lectura de Centre (PLEC). Un document i una eina fàcil d'usar i implementar que ha de servir de base per a la millora de la competència lectora de l'alumnat. A més del document de treball fonamental *Pla de Lectura de Centre: document de formació: curs 2007-2008*, que conté un esquema bàsic d'un PLEC i una seqüència temporal d'aplicació (Bundó; Díaz-Plaja; Portell; Sánchez, 2008) esmentem alguns articles que li són dedicats.

Josep Antoni Fluixà, director de la Fundació Bromera de la qual s'ha parlat més amunt, reflexiona i descriu de manera pràctica tot el procés i els punts a tenir en compte en l'elaboració d'un pla de foment lector de centre, quins han de ser els objectius i les activitats per als professors, quines per als alumnes, les activitats que podrien tenir lloc a les aules i a la biblioteca, al centre i amb la família (Fluixà, 2008).

Per què un pla de lectura de centre? seria una introducció bàsica al tema. Dolors Bundó exposa breument el que és un Pla de Lectura de Centre, "un document acordat al centre que permet planificar el tractament de la lectura d'acord amb els propis PEC i PCC per assegurar l'assoliment de les competències bàsiques." Completen l'article Helena Palau i Josefa Sánchez tot resumint els processos de planificació i execució dels PLEC en els seus centres, Sant Llorenç del Penedès i Cornellà de Llobregat (Palau; Sánchez; Bundó, 2009).

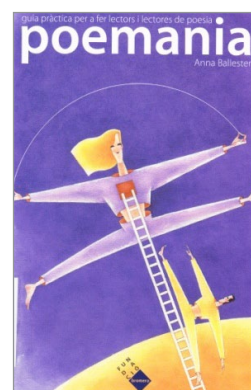

Com a activitats més especialitzades, en un àmbit concret de la promoció de la lectura, Meritxell Joan descriu l'experiència de les parelles lectores, nois i noies, un del cicle superior, l'altre de l'inicial, que comparteixen lectures a l'Escola Pau Vila de Barcelona (Joan, 2008). Alícia Palau, professora de llengua, i Anna Saltó, mestra d'educació especial, expliquen l'organització d'un recital de llegendes amb alumnes de reforç de 2n d'ESO per aconseguir enfortir la confiança d'aquests alumnes a través de l'activitat (Palau; Saltó; 2009).

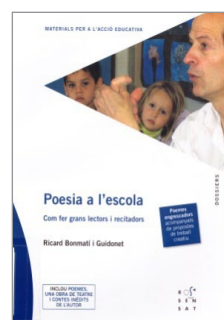
També cal destacar el programa El Gust per la Lectura, una iniciativa antiga que data de 1986 com a seminari de formació adreçat als professors d'ensenyament secundari.

El programa ha anat adaptant-se a les necessitats incloent-hi també activitats destinades als alumnes i incorporant l'ensenyament de primària. Per a més informació és pot consultar l'article de Mª José Sánchez Merino i Vicent Sanz Arnau (2009). Les conferències programades sota el títol El Gust per la Lectura durant el curs 2007-2008 es poden trobar a <http://www.xtec.cat/lic/centre/professorat/prof_lleng_gust.htm>, més concretament en el subapartat de conferències Incentivació a la Lectura. D'entre els materials i les conferències cal consignar la de Jaume Centelles, mestre a l'Hospitalet de Llobregat. Centelles proposa un bon nombre d'activitats pràctiques, descrites breument, que en el marc escolar poden ser d'utilitat per a que els alumnes esdevinguin autèntics lectors (Centelles, 2008).

De manera general, quan es parla de promoció de la lectura hom pensa en narrativa, principalment en novel·les i en nombre menor en contes; hi ha però una sèrie d'iniciatives que tenen com a objectiu impulsar concretament el gust per la lectura de la poesia. Dues obres importants han estat publicades en aquests anys sobre el plaer de llegir, recitar i fins i tot escriure poesia.

Anna Ballester amb l'il·lustrador Quim Bou han publicat, per a la ja esmentada Fundació Bromera d'Alzira, *Poemania: guia pràctica per a fer lectors i lectores de poesia*. Tal com s'indica en el mateix llibre: "l'objectiu de *Poemania* és proporcionar recursos i estratègies per a incitar pares, mares i docents a seguir jugant i a redescobrir el plaer de llegir i escriure textos poètics". Es proposen activitats per a realitzar lectures en veu alta amb tota una sèrie d'activitats complementàries a l'objectiu (Ballester; Bou, 2009).

En la mateixa línia que l'anterior, Ricard Bonmatí proposa en *Poesia a l'escola: com fer grans lectors i recitadors* fruit de la poesia a través d'un recull de poemes seleccionats i una sèrie de propostes de treball. L'obra forma part de la col·lecció *Dossiers* de l'Associació de Mestres Rosa Sensat (Bonmatí; 2008).

En conjunt, de la revisió de les prop de 50 referències recollides, es desprèn que, si bé el lideratge de la promoció de la lectura a Catalunya correspon a institucions públiques lligades a la cultura i a les biblioteques, és majoritària la producció bibliogràfica feta per educadors que es dediquen a aquestes tasques de promoció, producció que bàsicament se centra en la pràctica i poc en la reflexió o en els resultats. En aquest sentit però, és abundosa la reflexió apriorística sobre la necessitat i les bondats tant a nivell personal com comunitari que pot tenir la lectura, tanmateix —i llevat d'un estudi (Baró; Mañà; 2009)— es noten a faltar recerques teòriques i publicacions posteriors sobre la medició i la proposta d'una metodologia de l'impacte de les campanyes de promoció lectora en la comunitat.

ANNEX DE PUBLICACIONS

Aguilar Ródenas, Consol (2008). "La tertulia literaria dialògica de LIJ: otra manera de entender la lectura en la formación de maestros y maestras". *Primeras Noticias*. N° 236, p. 27-35.

Ballester, Anna; Bou, Quim, (il.) (2009). *Poemania: guia pràctica per a fer lectors i lectores de poesia*. Alzira: Fundació Bromera per al Foment de la Lectura. Accés disponible a: <<http://www.fundaciobromera.org/Recursos/poemania/>>

Ballester, Josep; Ibarra, Noelia (2008). "De lectura y lectores: la educación literaria en el siglo XXI". *Primeras Noticias*. N° 236, p. 23-29.

Baró, Mònica (2008). "Les biblioteques escolars i la lectura". *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura*. Núm. 46 (juliol-agost-setembre 2008), p. 17-27.

Baró, Mònica; Mañà, Teresa (2009). *Estudi sobre les accions de foment de la lectura a les biblioteques públiques de Catalunya*. Informe encomanat per la Direcció General de Cooperació Cultural de la Generalitat de Catalunya, 27 de juliol de 2009. Barcelona: Observatori de Biblioteques, llibres i lectura. Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona. 102 p. Accés disponible a: <http://www20.gencat.cat/docs/Biblioteques/Tematic/Documents/Arxiu/Activitats/Estudi_foment_lectura.pdf>

Bonmatí Guidonet, Ricard (2008). *Poesia a l'escola: com fer grans lectors i recitadors: poemes engrescadors acompanyats de propostes de treball creatiu*. Barcelona: Rosa Sensat. (Dossiers Rosa Sensat; 67). 135 p.

Broseta, Teresa (2008). *El contador d'històries: 2 d'abril Dia del llibre infantil i juvenil*. Alzira: Fundació Bromera per al Foment de la Lectura. 31 p. Accés disponible a: <<http://www.fundaciobromera.org/pub/recursos/unitats/2dAbril08.pdf>>

Bundó, Dolors; Díaz-Plaja, Anna; Portell, Joan; Sánchez, Josefa (2008). *Pla de Lectura de Centre: document de formació: curs 2007-2008* (gener 2008). Barcelona: Departament d'Educació. 56 p. Accés disponible a: <http://www.xtec.es/innovacio/biblioteques/pdf/documents_formacio/plec/plec.pdf>

Burguès i Salse, Ramon (2009). "Les biblioteques escolars: la visió municipal". *Guix: elements d'acció educativa*. Núm. 355, p. 65-69.

Calvo, Nati; Gorchs, Glòria; Martí, Yolanda; Ribas, Aurora (2009a). "Los primeros pasos del itinerario lector: Club de Lectura para Padres y Madres Noveles". *CLIJ*. Año 21, n° 223 (feb. 2009), p. 52-57.

Calvo, Nati; Gorchs, Glòria; Martí, Yolanda; Ribas, Aurora (2009b). "El recorregut lector dels infants: un camí que comença en néixer". *In-fan-ci-a: educar de 0 a 6 anys*, revista de l'Associació de Mestres Rosa Sensat. Núm. 168 (maig-juny 2009), p. 34-39.

Carbonell i Pujol, Margarida; Peix Cruz, Susana (2009). "Deu anys de formació i d'animació lectora: biblioteques públiques i escolars de Vilanova i la Geltrú". *Guix: elements d'acció educativa*. Núm. 360 (desembre 2009), p. 50-56.

Carrillo, Mercè (2008). *Llegim plegats: històries dels clubs de lectura*. Barcelona: Angle. (Inspira; 7). 127 p.

Castellet, Roser; Morales, Joaquim; Portell Rifà, Joan (2008). "Municipio Lector: un programa nuevo y diferente de motivación a la lectura". *CLIJ*. N° 212 (feb. 2008), p. 33-36.

- Castells, Ada (2008). *Literatura per a què? Llegir ens fa persona*. El Gust per la Lectura, Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Subdirecció General de Llengües i Entorn. Accés disponible a: <http://www.xtec.cat/lic/centre/professorat/dossiersgust/gust%202007_08/conferencies/confer_castells.pdf>
- Cela, Jaume (2008a). "Elogi dels grups de lectura". *Perspectiva escolar*. Núm. 323 (març 2008), p. 81.
- Cela, Jaume (2008b). *Incentivació de la lectura: breus reflexions al voltant de la lectura*. El Gust per la Lectura, Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Subdirecció General de Llengües i Entorn. Accés disponible a: <http://www.xtec.cat/lic/centre/professorat/dossiersgust/gust%202007_08/conferencies/confer_cela.pdf>
- Centelles Pastor, Jaume (2008). *Incentivació de la lectura: llegir és créixer: estratègies afavoridores del gust per la lectura*. El Gust per la Lectura, Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Subdirecció General de Llengües i Entorn. Accés disponible a: <http://www.xtec.cat/lic/centre/professorat/dossiersgust/gust%202007_08/conferencies/confer_centelles.pdf>
- Colomer, Teresa (2009). "L'escola fa o desfà joves lectors". *Faristol* (Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil). Núm. 63 (març 2009), p. 8-10.
- Congost, I.; Tesouro i Cid, M. (2008). "Els hàbits lectors dels pares i les mares condicionen l'interès per la lectura dels seus fills i filles?". *Guix: elements d'acció educativa*. Núm. 348, p. 64-69.
- Duran, Pep; Barceló, Lola (2008). "Con Pep Durán, un librero que cuenta cuentos. Del cuerpo a la voz. De la letra impresa a la oralidad". *Tantàgora: publicació dedicada a la narració oral, al cuento, a los narradores*. Nº 8 (primavera 2008), p. 22-27.
- Escardó i Bas, Mercè (2008). "Agombolando lectores". *Primeras noticias: revista de literatura*. Nº 235, p. 55-63.
- Escola Cossetània CEIP (Vilanova i la Geltrú) (2009). *Pla de Lectura del Centre (PLEC)*. Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació. Accés disponible a: <<http://www.xtec.cat/ceip-cossetania/biblioteca/texts/PLEC.pdf>>
- Fluixà, Josep Antoni (2008). "Propuestas para elaborar un plan lector de centro". *Primeras Noticias*. Nº 235, p. 48-53.
- Garreta, Francesc (2008). "Llegir per a ensenyar a llegir". *Aloma: revista de psicologia, ciències de l'educació i de l'esport Blanquerna*. Núm. 22, p. 145-156.
- Generalitat de Catalunya (2008a). "Llegir ens fa lliures: Pla de Foment de la Lectura 2008-2011." Accés disponible a : <<http://www20.gencat.cat/portal/site/CulturaDepartament/menuitem.01121f9326561a075a2a63a7b0c0e1a0/?vgnextoid=e8ead6327d399110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=e8ead6327d399110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>>
- Generalitat de Catalunya (2008b). "Tasta'm, un projecte per promoure la lectura distribuïnt primers capítols d'obres literàries als transports públics de Catalunya i Balears." Accés disponible a : <<http://www20.gencat.cat/portal/site/Biblioteques/menuitem.7e2d3bf5481ac4ad86a64e10b0c0e1a0/?vgnextoid=727787718b0c0110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=727787718b0c0110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnextfmt=detall&contentid=09e5008d2eead110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>>
- Girbès, Joan Carles (2008). *Llegir per créixer: guia pràctica per a fer fills lectors*. Alzira: Fundació Bromera per al Foment de la Lectura. 62 p.
- Gisbert, Francesc (2009). *La xiqueta de les històries: 2 d'abril Dia del llibre infantil i juvenil*. Alzira: Fundació Bromera per al Foment de la Lectura. 31 p.
- Joan, Meritxell (2008). "Les parelles lectores: L'Escola Municipal Pau Vila fomenta la lectura i les relacions entre l'alumnat". *Barcelona Educació*. Núm. 66, (juliol-agost 2008), p. 8-9.
- Laplana, Mercè; Bastida, Dolors (2008). "La biblioteca escolar com a centre de foment de la lectura: l'experiència de l'escola Costa i Llobera". *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura*. Núm. 46 (juliol-agost-setembre, 2008), p. 68-82.
- "Fundació Bromera per al Foment de la Lectura". Accés disponible a: <<http://www.fundaciobromera.org/>>

- Lozano, Roser (2009a). "El fomento de la lectura en la biblioteca pública 2.0: una apuesta por la innovación y el riesgo". *Notas ThinkEpi*. Accés disponible: <<http://www.thinkepi.net/el-fomento-de-la-lectura-en-la-biblioteca-publica-20-una-apuesta-por-la-innovacion-y-el-riesgo>>
- Lozano, Roser (2009b). "Yo leo, tú lees, él lee. ¿Qué leemos? El fomento de la lectura en la estrategia global de la biblioteca". *Lecturas en la red y redes en torno a la lectura: nuevas dinámicas y servicios de los espacios de lectura pública. 17as Jornadas de Bibliotecas Infantiles, Juveniles y Escolares, 28 y 29 de mayo de 2009*. Salamanca: Fundación Germán Sánchez Ruipérez. p. 81-102.
- Mèlich, Joan-Carles (2008). *Literatura per a què? El (sense) sentit de la literatura*. El Gust per la Lectura, Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Subdirecció General de Llengües i Entorn. Accés disponible a: <http://www.xtec.cat/lic/centre/professorat/dossiersgust/gust%202007_08/conferencies/confer_melich..pdf>
- Molist, Pep; Altarriba, Laia (2008). "La opinión de los bibliotecarios y bibliotecarias: lo que opina Pep [Molist]". *Tantàgora: publicació dedicada a la narració oral, al cuento, a los narradores*. Nº 6 (primavera 2008), p. 25-28.
- Narracions i pedagogia: seminari de tardor organitzat per la Societat Catalana de Pedagogia amb la col·laboració de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, Barcelona, 24 i 25 de novembre de 2006*. Compilació a cura de Lluís Busquets Dalmau, Blanca Serra i Puig. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Pedagogia. 149 p.
- Nascuts per Llegir (2008). "Memòria anual: 2008". Accés disponible a: <<http://www.nascutsperllegir.org/comunicacio/memories/memoria08web.pdf>>
- Navarro Rodríguez, Maria Pilar (2008). "Escola i crisi lectora". *Revista Catalana de Pedagogia*. Vol. 6, (2007-2008), p. 297-313.
- Ollé, M. Àngels (2009). "Els Primers llibres". *In-fan-ci-a: educar de 0 a 6 anys*, revista de l'Associació de Mestres Rosa Sensat. Núm. 169 (juliol-agost, 2009), p. 12-15.
- Palau Linford, Alícia; Saltó Bernús, Anna (2009). "Lectura de cinc llegendes del món a la biblioteca". *Perspectiva Escolar*. Núm. 340 (desembre, 2009), p. 55-61.
- Palau Nin, Helena; Sánchez Jiménez, Josefa; Bundó Mas, Dolors (2009). "Per què un pla de lectura de centre?" *Guix: elements d'acció educativa*. Núm. 355, p. 17-24.
- Peris, Eduard (2009). "La Fundación Bromera para el Fomento de la Lectura: un recurso al alcance de todos". *Lenguaje y texto*. Nº 29, p. 185-187.
- Portell Rifà, Joan (2008). *Incentivació de la lectura: Digue'm què has llegit i et diré com ets. Sobre un acostament a la didàctica del plaer lector*. El Gust per la Lectura, Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Subdirecció General de Llengües i Entorn. Accés disponible a: <http://www.xtec.cat/lic/centre/professorat/dossiersgust/gust%202007_08/conferencies/confer_portell.pdf>
- Qui dona a qui? Una experiència de voluntariat de lectura* (2008). Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Sarrià-Sant Gervasi; Biblioteques de Barcelona. Biblioteca Clarà. 182 p.
- Romera, Marta; Mestres, Mar; Altarriba, Laia (2008). "La opinión de los bibliotecarios y bibliotecarias: lo que opinan Marta [Romera] y Mar [Mestres]". *Tantàgora: publicació dedicada a la narració oral, al cuento, a los narradores*. Nº 6 (primavera 2008), p. 29-32.
- Ros, Roser (2008). "La lectura, una competencia social". *CLIJ*. Nº 215 (mayo 2008), p. 82.
- Sáiz Ripoll, Anabel (2009). "Nacidos para leer: un proyecto con visión de futuro". *CLIJ*. Año 21, nº 226 (mayo 2009), p. 49-52.
- Sánchez Merino, M. José; Sanz Arnau, Vicent (coord.) (2009). "El gust per la lectura: una proposta de dinamització lectora". *Guix: elements d'acció educativa*. Núm. 355, p. 41-47.
- Varona Gil, Josep Eugeni; Gómez García, Carmen (2009). "Les vacances, l'oci i la lectura: la Biblioteca d'Estiu -la Biblioteca a la Fresca- d'Alcossebre, Alcalà de Xivert (2004-2008)". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*. Núm. 22. Accés disponible a: <<http://www.ub.edu/bid/22/varona.htm>>
- Ventura, Laia (2009). "Clubs de lectura infantils i juvenils, una manera d'estirar el fil per conèixer un bon llibre i

compartir-lo". *Faristol: revista del llibre infantil i juvenil*. Núm. 65 (nov. 2009), p. 8-11. També disponible a: <http://www.clijcat.cat/faristol/descargas/65/2_65.pdf>

NOTES

1. Accés disponible a: <<http://83.247.129.61/portal/site/CulturaDepartament/menuitem.01121f9326561a075a2a63a7b0c0e1a0/?vgnextoid=e8ead6327d399110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=e8ead6327d399110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>>

2. Accés disponible a: <<http://www.quellegeixes.cat/>>

3. Accés disponible a: <<http://www20.gencat.cat/portal/site/Biblioteques/menuitem.9e9cae370ce8fa9d86a64e10b0c0e1a0/?vgnextoid=d9d39b9ec086d110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=d9d39b9ec086d110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default&contentid=0d566325f386d110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>>

4. Sobre les biblioteques escolars trobareu un article específic en aquest mateix anuari.